

Vrijdag 10 december 1915 – ochtendeditie

De heropbouw van Leuven.

Wij lezen in het Belgisch Dagblad:

De opbouw van het nieuwe gerechtshof te Leuven is een besloten zaak. Het statig gebouw zal in de diepte van de Volksplaats, tussen de Graanmarkt en de Leopoldstraat verrijzen.

De plannen worden door een bijzondere commissie opgemaakt.

Onderzocht worden nog ontwerpen van;

- 1°. Een museumgebouw voor verzamelingen en schilderijen;
- 2°. De heropbouw van de Academie van Schone Kunsten;
- 3°. Nieuwe schoolgebouwen;
- 4°. Grote veranderingen en verbeteringen aan het militair gasthuis.

Vermaarde kunstenaars en bouwkundigen van Brussel en Leuven hebben hun plannen aan het gemeentebestuur van Leuven voorgelegd.

Het fijn gekante meesterwerk van Mathieu de Layens, het met kunst gebeitelde stadhuis van Leuven, werd 45 jaar geleden, door het aanleggen van de één kilometer lange Statiesstraat, te spoedig en op te grote afstand aan het kunstlievend en onderzoekend oog van de aankomende reiziger vertoond.

Thans is iedereen het eens om een dekmantel van kunstwerken te maken, om het stadhuis aan het oog van de aankomende reiziger te onttrekken.

Het gemeentebestuur heeft tussen vele plannen zich tot drie bepaald. Het eerste ontwerp is door een bouwkundige der stad

voorgelegd: het is een gotisch belfort dat onvoldoende het stadhuis stopt en daarom door de gemeente niet is aangenomen. Het tweede is het werk van de heer Janlet en het andere van de heer Francotte, bouwkundige te Luik, die de medewerker was van de heer Giraud, de maker van de zegeboog van het Jubelpark te Brussel.

Ook heeft het gemeentebestuur met algemene stemmen, het ontwerp van de heer Francotte aangenomen, op voorwaarde dat de stad over de nodige geldmiddelen zal beschikken. De nodige stappen voor een lening worden door de stad Leuven gedaan.

Le ventre de Bruxelles (KVdW).

Brussel, 4 december.

“De boer zal 't al betalen!”, heet een blijspel van onze oude Van Peene.

“De boer moet het al bekopen!”, kon de Belgische plattelandsbewoner wel beweren; en, zonder er maar enigszins aan te denken, zijn verdediging op mij te nemen, moet ik bekennen dat niemand te dezen dage inderdaad van ons stedelingen meer te horen en te verduren krijgt, dan de, anders in alle stichtelijke poëzie van al de Van Alphen's der wereld, zozeer als weldoener der mensheid, inzonderheid der stedelijke, geprezen landbouwer. Het is de tijd niet, noch de plaats, omtrent waarde en waarheidsinhoud van deze gangbare appreciatie, in normale tijd als in buitengewone omstandigheden, in het verleden en voor de toekomst, een statistisch onderzoek in te gaan stellen. Stel u dan ook tevreden, geachte lezer, met mijn verzekering, dat het alhier met alle vroegere waardering van 's boeren onvolprezen onbaatzuchtigheid voorlopig amen en uit is. De oorlog heeft ons meer dan één desillusie bezorgd: bleef ons deze bespaard, dat het leven van de landman zou

opgehouden hebben met genoeglijkheid voort te rollen, wij kennen voortaan te goed de hulpbronnen van die rollende welvarendheid, om er ons nog verder in te verkneuteren. Want zijn slechte reputatie, hoe jong nog in datum, berust op te stevige grondslag, dan dat wie het ook weze, er nog maar aan denken zou, er aan te tornen, - tenzij misschien de landman zelf, gesteld dat hij daartoe nog genoeg vermogen tot inkeer bezit, wat ten zeerste mag betwijfeld worden.

Ik ben streng: ik weet het; maar ik weet tevens dat ik het nog heel wat minder ben dan mijn stedelijke landgenoten, die niet als ik een reden bezitten, om bij al het door de boeren gestichte onheil, ze te bejegenen met een sympathie, waar hetgeen ik zelf onder ze lijd tot zwijgen door gebracht wordt. Immers, zelfs voor wie lang over de opvattingen van Poot heen is, en lang genoeg op het land heeft gewoond om de boer meer realistisch en minder idyllisch op te vatten, gaat deze in een nieuw licht verkeren, gaat hij in een gedaante staan, die nog geen gemeenplaats is geworden, en hem, kwam hij inderdaad weleens voor als individu, thans verheft tot de waarde en waardigheid van een literair type, - hetgeen hem nu weliswaar bij de burger niet dienen zal ... - Ja, de minder prijsbare en zelfs verwerpelijke praktijken, waar de boer zijn tegenwoordige slechte pers aan dankt, brengen als een verplaatsing mee in onze gangbare literaire voorstellingen; zij komen onze verbeeldingen met een nieuw figuur opfleuren; neen: zij schenken aan een oude drift, aan een helaas eeuwige passie, een vernieuwd verschijnen, met de onuitputtelijkheid der schakeringen, die daar het lieflijke gevolg van zijn. En dat is zowaar geen kleinigheid.

Gij hebt begrepen wat ik bedoel, en gij, die er persoonlijk niet onder lijdt, gij vat al de, zo psychologische als letterkundige, betekenis ervan: de schraapzucht van de Belgischen boer heeft het klassieke oerbeeld van de vrek een nieuw uitzicht gegeven. Het is uit met Shylock en met Harpagon; geen woekeraar nog, die zich tevreden kan

stellen met op Gobseck of Grandet te gelijken! Wij hebben anders, dat daardoor reeds beters is, en dat het wordt vooral, niet zozeer door de ondergane gedaantewisseling (daar werd het zowaar tijd voor!), maar door het enig nodige, dat enige, waar het bij woeker inderdaad op aankomt voor wie daar maar enige waardering voor over heeft: door de verwezenlijkte winst, het eerste en laatste wat voor het ambacht de zo gewenste eerbied inboezemen kan. Welnu: wat onze boeren in deze teweeg hebben weten te brengen, gaat de stoutste verwachtingen te boven, en zelfs Balzac, de vader van de geniaalste woekeraars der Franse literatuur - ik noemde ze hierboven -, zou met achtungvolle verbazing opzien naar deze nederige reuzen van onze zwendelhandel, wiens weelde argeloos is gebleven als ware zij de natuurlijke, de onontkomelijke en gaarne aanvaarde weerwraak op de, inderdaad soms al te botte, bejegening, vanwege de stedelingen ondergaan. Heb ik het niet gezegd, dat de vernieuwing van het woekeraarstype allerlei nieuwe, letterkundige motieven mee zou brengen? ...

Die winsten, zij zijn inderdaad ontzagwekkend; zij zijn niet minder dan in één woord grandioos. Althans: zij waren het, en zijn het lang genoeg geweest, en zijn het nog steeds genoeg, om de hoop te rechtvaardigen, dat de boer zijn nieuwe archetypische waardigheid met eer zal weten te dragen. Ik wil voor een ogenblik mijn walg voor cijfers afschudden, en u de bewijzen leveren, dat de boer zijn noeste arbeid met zeer waardeerbare zegeningen bekroond zag. De getallen, die ik u op gezag van een plaatselijk blad onderwerpen ga: mijn zorg voor uw gezondheid eist, dat ik er u op voorbereid. Ik zou het kunnen doen door u vroegere en tegenwoordige prijzen van vleeswaren aan te halen, die, voor u al heel stichtend, voor ons echter, zo bij macht der gewoonte als bij wetenschap, dat niet de beenhouwer, maar ... de boer de grote schuldige is, geen voldoende bewijs van woekerzucht zijn. Een beter, dewijl meer bewust

voorbeeld van welbegrepen winstbejag, leveren ons de kruideniers op. De kruideniers hebben onder de oorlog de eerbied, die hun toekwam, belangrijk zien dalen, en dat komt misschien wel, omdat, zo zij het onschuldige keukenzout niet langer zestig centiem en meer verkopen, zij hun geldwoede blijven botvieren, o.m. op lucifers, die stukken van mensen kosten. Ik wil echter rechtvaardig zijn: de kruidenier heeft in de gemeentemagazijnen mededingers, die de prijsverhoging bij vermindering van verkoop zo niet billijken, dan toch als iets zeer menselijks verklaren; en dan: zo zij, de kruideniers, prima waren als boter ad zeven frank, en verse eieren tegen negenendertig centiem komen te verhandelen, ligt dat niet weer aan ... de boer?

De boer: nog niet zo heel lang geleden verkocht hij met het onschuldigste gezicht der wereld zijn penen ofte wortelen aan veertig centiem het kilo. Dat lijkt u misschien niet zo heel duur: het betekent niettemin een winst van 500 procent. Voor de wettelijke regeling dorst de boer voor zijn haver één frank per kilo vragen: het bezorgde hem een footje dat op 600 procent is te schatten. Verleden winter zijn wij blij geweest, aardappelen ad twintig frank de honderd kilo te kunnen kopen: de boer stak 300 procent in zijn zak, met de verzekering, dat wij met het koopje gelukkig mochten zijn. En dat, terwijl geen woekeraar ten huidige dage, en zelfs in oorlogstijd, meer dan vijftig ten honderd kan krijgen van zijn arm geld ... dat hij daarenboven nooit misschien terug ziet! ... o Shylock, indien je zou terugkomen dan zou je in aardappelen gaan doen!

Daar zijn weliswaar, de verordeningen: zij vermochten paal en perk te stellen aan al te buitensporige fantasie: zij gaven ons de rust der orde terug; wel zouden wij er alle romantische verrassingen bij inboeten, maar wonnen er een zekerheid bij die ... Hoewel neen: de klassieke bevrediging was het niet; wat men ook deed, de willekeur bleef heersen en, - een gewijzigde willekeur, geen meer van dartel

rijzen en dalen, van ombuitelen en springen: veel meer die van ijveren in één zelfde lijn; niet een die haar bijval vond in grillige acrobatie: veel meer thans het bestreven ener, weliswaar eenzijdige, maar des te degelijker perfectie. Ik bedoel, dat de reglementen werkelijk er in slaagden voor de aardappelen zo goed als eenheid van prijs te verwezenlijken, en dat de verkopers zich daarbij neerleggen zouden. Maar wat ze vooralsnog niet bereikten, de reglementen: de prijs te doen aanvaarden die zij als enig geldende op straffe van allerlei boete hebben vastgesteld. Die wettelijk bepaalde prijs bedraagt voor de kleinhandel, alle kosten en alle winsten inbegrepen, een maximum van dertien frank de honderd kilo; onmogelijk echter, te Brussel aardappelen te kopen beneden de veertien of vijftien frank, - prijs die, zoals ik zegde, onveranderd dezelfde is geworden voor iedereen.

Hoe nu de boeren het aanleggen, om aldus de reglementen te ontduiken? Door eenvoudig hun voorraden te loochenen.

Er heerst paniek; iedereen vreest het onontbeerlijke volksvoedsel te zullen moeten derven; iedereen tracht dan ook de grootst mogelijke provisie op te doen: de boer echter, blijft doof voor alle gesmeek ... totdat men komt tot volgend vergelijk: de boer zal leveren natuurlijk tegen de door hem vastgestelde prijs, maar op voorwaarde, dat de klant desgevallend verklaren zal, niet meer betaald te hebben dan volgens de overheid mocht; en daar de klant, al heel blij dat hij iets van de zorgvuldig bedolven schat heeft weten te bemachtigen, eveneens strafbaar is als hij boven de veroorloofde prijs durft kopen, willigt hij gaarne de eis in van de woekerende koopman, en wordt aldus zijn medeplichtige. Gij vindt dit al heel dwaas, omdat, zegt ge, de boer wel gedwongen zal zijn om zijn knollen te ontgraven, als zij met rotheid zullen gaan dreigen. Maar primo, dan kent gij de koppigheid van de boer niet, die, nu eenmaal aan hoge winst gewend, voor niets ter wereld daar nog aan verzaken zal; en dan: er

zal nog een tijdje verlopen, voor de aardappelen aan rotten denken, en ... intussen moeten wij toch ook eten ...

Gij vraagt u af, of de Duitse overheid, die anders nogal energiek pleegt op te treden, in deze dan met lamheid geslagen is? Ik ook, ik vraag het mij af: maar krijg geen antwoord. Ik weet alleen, dat driemaal reeds van hogerhand op de officiële regeling gewezen werd, en telkens met de minst verlokkelijke strafperspectieven. En telkens ook zonder het minste merkbare uitwerksel. Openbare besturen, die anders over betere dwangmiddelen beschikken dan ik en gij (gesteld dat gij geen openbaar bestuur zijt), blijken er al even slecht aan toe te zijn als particulieren; en zo komt het dat ergens het uitdelen van de volkssoep al eens stop is moeten gezet. De voorstad Schaarbeek is er in geslaagd een voorraad op te doen, die ze tegen de reglementaire prijzen aan haar ingezetenen verkoopt; en dat is natuurlijk heel mooi, - maar bewijst tevens dat die gemeente toch ook de oplossing van de crisis niet voor een dichte toekomst verwacht, noch het middel ziet, de boeren tot afstand van hun waar te dwingen ...

Zij beweren, de boeren, dat zij in alle werkelijkheid over de gewenste voorraden niet beschikken. Hoe echter aan te nemen dat, na de reusachtige winsten van het verleden seizoen, de landbouwers dit jaar van de aardappelteelt zouden hebben afgezien? Waarbij komt, dat ik nooit gezonder aardappelplanten gezien heb, dan dit jaar; en de hemel weet nochtans, hoeveel jaren reeds van mijn leven ik mij op deze studie toeleg! Het lijdt dan ook geen twijfel: de knollen zijn er. Anderdeels staat er geschreven en gedrukt, dat ze ten behoeve der Belgische bevolking zullen en moeten gebruikt worden. Dus ...

Maar waar, waar dan toch verschuilen zij zich? ...

Gij vindt allicht, dat ik mij ten opzichte van pataters al bijzonder warm maak.

Ik ook.

Maar ik heb, eveneens over voeding, een onderwerp dat in staat is, mij terdege af te koelen. En zal u dat morgen vertellen ...

Vrijdag 10 december 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

De Belgische vluchtelingen, die thans nog te Haarlem vertoeven en door de regering worden gesteund, hebben de aanzegging gekregen, dat zij op 21 dezer naar het kamp te Ede kunnen vertrekken. Doen zij dit niet, dan houdt op 20 dezer de steun van de regering op. Slechts enkele vluchtelingen, die behoren tot de zogenaamde pauvres honteux, zijn daarvan uitgesloten.

Het bestuur van De Amsterdamsche Pers heeft uit Havre een telegram ontvangen, waarin uit naam van de Belgische Journalistenkring protest wordt aangetekend tegen de “aanslag op de vrijheid van drukpers” door de gevangenneming van de heer Schröder en deze sympathie betuigd.

Onderscheidingen in het Belgische leger.

Wij ontlenen aan de (Belgische) Legerbode:

Benoemd tot officier in de Kroonorde: J. Hollmann, majoor, infanterie.

Ridders in de Leopoldsorde: Morissens, kapitein-commandant, stafadjutant cavalerie; H. J. Albert, 2^e kapitein wielrijders; A. Reisdorff, soldaat, oorlogsvrijwilliger.

Ridders in de Kroonorde: Casters, regimentsgeneesheer der 2^e klasse; S. Cloos, hulponderluitenant, infanterie; L. Jouret, adjudant geneesheer.

Ridders in de Orde van Leopold II: J. Gibbart, soldaat, infanterie; F. Lauwers, korporaal, infanterie; E. Delterre, soldaat, infanterie; Piermont, korporaal, infanterie.

Ontvingen: het militair ereteken der 2^e klasse; G. Maertens, soldaat, infanterie; A. Stefens, soldaat, artillerie; E. Gabriel, soldaat, genie; K. Hautekiet, soldaat, infanterie; J. Baelemans en Marneffe, soldaten, infanterie; A. Pironet, korporaal, infanterie; L. Ooms, soldaat, infanterie; S. Fain, soldaat, infanterie; P. Coenrats, wachtmeester, artillerie.

Bij dagorder van het leger vermeld: V. Derop, A. Lemmens, G. Geboers en N. Brixhe, soldaten, infanterie; L. Kaison, korporaal, infanterie; H. Lacroix, F. van Gheel, J. Dewallens, L. van Omissen, M. Mary, X. Toussaint, M. Ballat, K. Hertier, L. Crahay, J. Vanderbiest, E. Caillaux, H. Joiris en F. Herreweghe, allen soldaten van de infanterie.

Men meldt ons:

Te Roermond is gisteren van 's ochtends af hevig kanongebulder uit zuidwestelijke richting vernomen, veel heviger en zwaarder dan tijdens het bombardement van Luik.

Vele ingezetenen spoedden zich naar buiten om beter te kunnen horen.

België en Nederland.

Uit het tweede en slotartikel van De Nieuwe Courant over de brochure van Eugène Baie:

Voor zijn Rijnbarrière verklaart Baie onze provincie Limburg niet te kunnen missen. Voor de toekomstige beveiliging van Antwerpen zal hij het niet zonder Zeeuws-Vlaanderen kunnen stellen. Deze eisen zouden niets van hun kracht verliezen, indien Nederland alsnog aan zijn roep om tegen Duitsland partij te kiezen het oor verleende. Maar dat ze voor ons even onaannemelijk zouden blijven, is zeker.

Eindelijk. Bij al de economische argumenten die Baie gebruikt om ons te overtuigen dat onze plaats in de oorlog aan de zijde der Entente zou zijn, versmaadt hij niet, tegelijk met schamperheid te spreken over de economische overwegingen van de zakenmensen en de "lieden van Rotterdam", welke naar zijn mening tot het vasthouden aan onze onzijdige houding de doorslag hebben gegeven.

Welnu, daarop dit. Het bewaren en handhaven van de onzijdigheid is een internationale plicht. Nu nagenoeg heel Europa oorlog voert, mag het de schijn hebben alsof oorlog eigenlijk de normale toestand is en of de natie die zich daarin niet stort, in eergevoel te kort schiet. Dit echter doet slechts het land dat, tot een keuze gedwongen, of in zijn hoogste belangen aangetast, of met de zekerheid van het verlies van zijn onafhankelijkheid voor ogen, een slaafse vrede zou verkiezen om aan de rampen van een oorlog te ontkomen. Dat zou België, dat zou Servië gedaan hebben, indien het zijn grenzen geopend of aan de gestelde ultimatus voldaan had – zij hebben hun ereplicht vervuld.

Maar Nederland bevindt zich niet in die toestand en zolang het daarin niet geraakt, blijft zijn plicht van onzijdigheid het zijn gedrag voorschrijven. Zijn plicht, nationaal en internationaal, die nimmer

bepaald kan worden door wat het ogenblikkelijk belang van een der oorlogvoerende partijen vergt.

Het Duitse gevaar, ook voor Nederland – wij zijn er waarlijk niet blind voor. Maar zo door het besef van dat gevaar alleen, ons land zich tot heden niet heeft laten bewegen zich in de oorlog te storten, waarom ter wereld zou het dit thans moeten doen? Zullen de bondgenoten na zich zestien maanden lang de geweldigste offers aan bloed en welvaart te hebben getroost, ons soms willen voorhouden dat het gevaar van het pangermanisme niettemin in volle kracht de kleine landen van Europa blijft bedreigen? Denkt er nog één man in Duitsland aan de mogelijkheid van de “niederschmetternder Sieg” uit de tijd van het manifest der 93? Welnu dan – zo zou partij kiezen tegen Duitsland van Nederland een aanvalsoorlog, geen weerstandskrijg betekenen. Dit ware eerst voor ons verloochening van historische traditie en zedelijke plicht!

En, Baie, gij die als vriend van Holland wel wat al te gemakkelijk over onze plichten en toekomst beschikt – ook van nationale eer ...